

Кожухова Т. В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародної економіки та туризму
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського (Кривий Ріг, Україна)*

Kozhukhova T. V.

*Ph.D. in Economics,
Associate Professor of the
International Economics and Tourism Department
Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhaylo Tuhon-Baranovs'kyu (Kryvyi Rih, Ukraine)*

ПОЛІТИКИ США, ЯПОНІЇ ТА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В СФЕРІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ РОЗВИТКУ ТИСЯЧОЛІТТЯ

POLICY OF THE USA, JAPAN AND THE EU IN THE FIELD OF THE ACHIEVEMENT OF THE MILLENNIUM DEVELOPMENT GOALS

Анотація. У статті проведено аналіз політик у сфері сталого розвитку, виконання цілей розвитку тисячоліття, організаційної структури управління національним державним фінансуванням базових секторів сталого розвитку, обсягів національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку США, Японії та країн ЄС. Визначено пріоритетні базові сектори сталого розвитку в державному національному фінансуванні США, Японії та ЄС. Виявлено різноспрямованість тенденцій у національному державному фінансуванні базових секторів сталого розвитку США, Японії та ЄС.

Ключові слова: сталий розвиток, цілі розвитку тисячоліття, національне державне фінансування, базові сектори сталого розвитку.

Вступ та постановка проблеми. У 2000 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла «Декларацію тисячоліття ООН» [1], яка встановила норми та основні цінності розвитку, а саме свободу, демократію, толерантність, повагу до навколишнього середовища, загальну відповідальність за людський розвиток, і визначила цілі розвитку тисячоліття, які необхідно було виконати усім країнам до 2015 р. Прийняття підсумкового документа саміту ООН «Перетворення нашого світу: новий порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 р.» [2] зумовлює необхідність оцінки досягнення країнами цілей, сформульованих у «Декларації тисячоліття ООН». Значна увага світового співтовариства приділена виконанню цілей розвитку тисячоліття країнами, що розвиваються. Втім, досягнення зазначених цілей є надзвичайно важливим також для розвинених країн і країн з трансформаційною економікою, що розроблюють та реалізують національні політики з метою досягнення сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З початку XXI ст. проблеми досягнення країнами, що розвиваються, цілей, сформульованих у «Декларації тисячоліття ООН», перебували в центрі уваги зарубіжних і вітчизняних вчених. Проблемні аспекти виконання цілей розвитку тисячоліття розглядали такі зарубіжні вчені, як М. Ломацци (M. Lomazzi), Б. Бориш (B. Borisch) і У. Лаазер (U. Laaser) [3], питання фінансування сталого розвитку досліджували Г. Шмідт-Трауб (G. Schmidt-Traub) і Дж. Сакс (J. Sachs) [4]. Проблеми глобального сталого розвитку вивчали такі українські вчені, як О.Г.Білорус і Ю.М. Мацейко [5]. Водночас необхідним є дослідження політик розвинених країн і країн з трансформаційною економікою, зокрема США, Японії та країн Європейського Союзу, у сфері досягнення цілей розвитку тисячоліття з метою встановлення тенденцій та особливостей.

Метою статті є встановлення тенденцій та особливостей у здійсненні політик США, Японії та країн Європейського Союзу у сфері досягнення цілей розвитку тисячоліття.

Результати дослідження. Для оцінки національних політик США, Японії та країн-членів Європейського Союзу (ЄС) у сфері досягнення цілей розвитку тисячоліття (ЦРТ) проведено аналіз політик у сфері сталого розвитку, виконання ЦРТ, організаційної структури управління національним державним фінансуванням базових секторів сталого розвитку, обсягів національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку. Досягнення ЦРТ передбачало виконання 21 завдання, моніторинг прогресу, за якими здійснювався за допомогою 59 показників. З урахуванням глобальності цілей та того, що вони поставлені перед групами країн з різним рівнем розвитку, аналіз виконання ЦРТ проведено в розрізі окремих завдань і показників, актуальних для високорозвинених країн і країн з трансформаційною економікою.

Сполучені Штати Америки.

Політики у сфері сталого розвитку. США, як й інші держави-члени ООН, на конференції з навколишнього середовища та розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992 р.) погодилися розробити та реалізувати національну стратегію сталого розвитку. У 1993 р. Президент США Б. Клінтон заснував президентську Раду з питань сталого розвитку, місія якої полягала у досягненні консенсусу щодо політики сталого розвитку під час об'єднання різних інтересів з метою розвитку інноваційних економічних, екологічних і соціальних політик і стратегій; реалізації політики, що сприяє сталому розвитку; оцінці прогресу на шляху до сталого розвитку.

Президентська рада з питань сталого розвитку визначила такі взаємопов'язані цілі: 1) здоров'я та навколишнє

середовище; 2) економічне процвітання (для забезпечення можливості високої якості життя для всіх); 3) справедливості (для забезпечення можливості досягнення економічного, екологічного і соціального благополуччя); 4) збереження природи (для забезпечення довгострокових соціальних, економічних та екологічних вигід для себе та майбутніх поколінь); 5) управління (створення етики управління, що передбачає повну відповідальність окремих осіб, організацій та корпорацій за економічні, екологічні та соціальні наслідки своїх дій); 6) сталі спільноти (співробітництво людей з метою створення здорового суспільства); 7) громадянська активність (створення усіх умов для громадян, бізнесу і громад до участі у впливі на природні ресурси, екологічні та економічні рішення); 8) населення (перехід до стабілізації чисельності населення США); 9) міжнародна відповідальність (взяти на себе керівну роль у розробленні та реалізації глобальної політики сталого розвитку, стандартів поведінки, торговельної та зовнішньої політики, що сприяють досягненню сталості); 10) освіта (забезпечення усіх американців можливістю рівного доступу до освіти та навчання протягом всього життя, що дасть змогу підготувати їх для змістовної роботи, високої якості життя і розуміння концепції сталого розвитку) [6].

Американською міжвідомчою робочою групою було створено спеціальний сайт, розроблено рекомендації та показники сталого розвитку, але після закінчення терміну мандату Президента Б. Клінтона сайт припинив свою роботу [7]. Незважаючи на те, що США не мають національної стратегії сталого розвитку, їх політика спрямована на сприяння економічному зростанню, соціальному розвитку і охороні навколишнього середовища, участі громадського/приватного партнерства в цій сфері.

Аналіз виконання цілей розвитку тисячоліття.

Ціль 1. Ліквідація злиденності та голоду. Одним із завдань щодо ліквідації злиденності та голоду було забезпечення повної та продуктивної зайнятості й гідної роботи для всіх, зокрема жінок і молоді, як найбільш важливих структурних факторів для виходу з бідності (стійкого джерела доходів і соціального статусу, що дає змогу уникнути соціальної ізоляції). Протягом 1991–2013 рр. частка зайнятих у загальній чисельності населення США зменшилась у 1,1 рази [8].

Ціль 2. Забезпечення загальної початкової освіти. Аналізуючи виконання США завдання щодо забезпечення до 2015 р. можливості отримання усіма дітьми в повному обсязі початкової шкільної освіти, слід відзначити зменшення протягом 1990–2013 рр. чистого коефіцієнта охоплення початковою освітою у 1,1 рази [8].

Ціль 3. Заохочення рівності чоловіків і жінок та розширення прав і можливостей жінок. Одним з показників рівності чоловіків і жінок та розширення прав і можливостей жінок є показник частки жінок серед депутатів національного парламенту. Протягом 1990–2015 рр. частка жінок серед депутатів Конгресу США збільшилась у 3 рази [8].

Ціль 4. Скорочення дитячої смертності. Аналізуючи виконання США завдання щодо скорочення на дві третини за період 1990–2015 рр. смертності серед дітей у віці до п'яти років, слід відзначити, що, незважаючи на зменшення коефіцієнта смертності у 1,6 рази, визначена ООН мета залишається невиконаною [8].

Ціль 5. Поліпшення охорони материнства. Серед завдань, пов'язаних з поліпшенням охорони материнства, було завдання щодо зниження на три чверті за період 1990–2015 рр. показника материнської смертності. Слід відзначити, що США протягом зазначеного періоду не

тільки не виконали це завдання, але й збільшили показник материнської смертності у 1,2 рази [8].

Ціль 6. Боротьба з ВІЛ/СНІДом, малярією та іншими захворюваннями. Дані щодо поширення вірусу імунодефіциту людини (ВІЛ) у США відсутні. Значний прогрес у 1990–2013 рр. досягнуто США у боротьбі з захворюванням на туберкульоз, рівень поширення якого зменшився у 3,4 рази [8].

Ціль 7. Забезпечення екологічної стійкості. Забезпечення екологічної стійкості передбачає виконання таких завдань: включення принципів сталого розвитку в стратегії та програми країни, звернення назад процесу виснаження природних ресурсів, значного скорочення до 2010 р. темпів втрати біологічного різноманіття, скорочення вдвічі до 2015 р. частки населення, що не має постійного доступу до безпечної питної води та основних санітарно-технічних засобів. Аналізуючи забезпечення екологічної стійкості США, необхідно відзначити такі позитивні результати: збільшення протягом 1990–2010 рр. частки земельних площ, вкритих лісом, у 1,03 рази; зменшення викидів двоокису вуглецю на душу населення у 1,2 рази; збільшення частки населення, що використовує покращені джерела питної води, з 98% до 99%. Частка населення США, що використовує покращені санітарно-технічні засоби, не змінилась та становила 100% [8].

Ціль 8. Формування глобального партнерства з метою розвитку. Формування глобального партнерства з метою розвитку передбачає прихильність країн цілям у сфері розвитку та боротьби зі злиденністю як на національному, так і на міжнародному рівнях; задоволення особливих потреб найменш розвинених країн; надання більш щедрих офіційної допомоги розвитку (ОДР) країнам, що взяли курс на скорочення масштабів злиденності. Одним з найважливіших показників виконання цих завдань є показники сукупного чистого обсягу ОДР та чистого обсягу ОДР, що спрямовується до найменш розвинених країн у відсотках від валового національного доходу (ВНД). Протягом 1990–2014 рр. сукупний чистий обсяг ОДР зменшився з 0,21% до 0,19% ВНД (у 1,1 рази). Водночас необхідно відзначити збільшення протягом 1990–2013 рр. чистого обсягу ОДР, наданого найменш розвиненим країнам, з 0,04% до 0,06% (у 1,5 рази) [8].

Отже, проведення аналізу досягнення США ЦРТ у 1990–2015 рр. дало змогу встановити значний прогрес щодо заохочення рівності чоловіків і жінок та розширення прав і можливостей жінок, боротьби з туберкульозом, забезпечення екологічної стійкості; невиконання цілей щодо ліквідації злиденності та голоду, що передбачає забезпечення повної та продуктивної зайнятості й гідної роботи для всіх, забезпечення загальної початкової освіти, скорочення дитячої смертності, поліпшення охорони материнства, формування глобального партнерства з метою розвитку.

Організаційна структура управління національним державним фінансуванням базових секторів сталого розвитку. Управління соціальною безпекою, програмами соціального страхування зі старості, інвалідності, втрати годувальника здійснюється незалежним агентством федерального уряду США, а саме Адміністрацією соціального забезпечення США [9].

Головним розпорядником коштів, що виділяються урядом США на програми безкоштовного медичного обслуговування та охорони здоров'я, є Міністерство охорони здоров'я і соціальних служб США [10]. Основними соціальними програмами у сфері медичного обслуговування є такі програми страхування, як

“Medicare” (федеральна програма медичного страхування для людей віком від 65 років або старше, молоді з інвалідністю та осіб з термінальною стадією ниркової недостатності) і “Medicaid” (спільна федеральна і державна програма для людей з обмеженими доходами і ресурсами) [11].

Програми у сфері охорони здоров'я включають надання медичних послуг, дослідження та навчання, безпеку праці, що здійснюються центрами медичного обслуговування та національними інститутами здоров'я. Стратегічним планом Міністерства охорони здоров'я і соціальних служб США на 2014–2018 рр. встановлено такі цілі: 1) зміцнення системи охорони здоров'я; 2) просування наукових знань та інновацій; 3) сприяння зміцненню здоров'я, безпеки та добробуту американського народу; 4) забезпечення ефективності, прозорості, підзвітності та ефективності програм [12].

Міністерство освіти США є головним розпорядником бюджетних асигнувань, спрямованих на фінансування початкової, середньої та професійної, вищої освіти, навчання та працевлаштування, наукові дослідження.

Питаннями розподілу державних видатків як у сфері сільського господарства, так і у сфері охорони навколишнього середовища займається Міністерство сільського господарства США. У сфері сільського господарства бюджетні асигнування спрямовуються на стабілізацію фермерських доходів, дослідження та послуги у сільсько-господарському секторі.

Питаннями охорони навколишнього середовища, крім Міністерства сільського господарства США, займається також Агентство з охорони навколишнього середовища. Фінансування у цій сфері спрямовано на управління землеустроєм США, водними ресурсами, контроль та зменшення забруднення навколишнього середовища.

Обсяги національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку. Протягом 2000–2015 рр. національне державне фінансування США базових секторів сталого розвитку збільшилось з 853,2 до 2 065,6 млрд. дол. США (у 2,4 рази) (табл. 1).

Протягом 2000–2015 рр. спостерігаються такі тенденції: збільшення частки державних видатків США, виділених до сектору охорони здоров'я і освіти (у 1,5 рази), медичного обслуговування (у 1,3 рази), соціальної безпеки (у 1,1 рази); зменшення частки державних видатків США, виділених до сектору сільського господарства (у 4 рази), охорони навколишнього середовища (у 1,4 рази).

Японія.

Політики у сфері сталого розвитку. Політики Японії у сфері сталого розвитку визначаються документами, прийнятими відповідно до рішень конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992 р.) щодо розроблення та реалізації національних стратегій сталого розвитку.

1) «Національний план дій щодо порядку денного у ХХ ст.» (1993 р.), що визначив план дій в соціально-економічній сфері (боротьба з бідністю, зміна моделей споживання, охорона та зміцнення здоров'я людини, сприяння сталому розвитку населених пунктів, облік питань навколишнього середовища і розвитку в процесі прийняття рішень); екологічній сфері (захист атмосфери, комплексний підхід до планування та раціонального використання земельних ресурсів, боротьба зі зблизненням, раціональне використання вразливих екосистем (боротьба з опустелюванням і засухою, сталий розвиток гірських районів, сприяння сталому веденню сільського господарства і розвитку сільських районів, збереження біологічного різноманіття, екологічно безпечне використання біотехнологій, захист океанів і морів, збереження якості ресурсів прісної води); управління і використання водних ресурсів, екологічно безпечне управління використанням токсичних хімічних речовин, екологічно обґрунтоване регулювання небезпечних відходів, включаючи запобігання незаконного міжнародного обігу небезпечних відходів [14].

2) «Основний план щодо навколишнього середовища» (1994 р.), що систематично уточнює заходи, які повинні здійснюватися національними та місцевими органами влади, а також дії громадян, підприємств і при-

Таблиця 1

Національне державне фінансування США базових секторів сталого розвитку

Рік	Соціальна безпека		Медичне обслуговування		Здоров'я		Освіта		Сільське господарство		Природні ресурси та навколишнє середовище	
	млрд. дол.	%	млрд. дол.	%	млрд. дол.	%	млрд. дол.	%	млрд. дол.	%	млрд. дол.	%
2000	409,4	22,9	197,1	11,0	154,5	8,6	30,7	1,7	36,5	2,0	25	1,4
2001	432,9	23,2	217,4	11,7	172,2	9,3	35,2	1,9	26,3	1,4	25,5	1,37
2002	456,0	22,7	230,9	11,5	196,5	9,8	45,9	2,3	22,0	1,1	29,4	1,46
2003	474,7	22,0	249,4	11,6	219,5	10,2	57,2	2,6	22,5	1,0	29,7	1,37
2004	495,6	21,6	269,4	11,8	240,1	10,5	62,7	2,7	15,4	0,7	30,7	1,34
2005	523,3	21,7	298,6	12,1	250,6	10,1	72,8	2,9	26,6	1,1	28,0	1,13
2006	548,6	20,7	329,9	12,4	252,7	9,5	93,2	3,5	26,0	1,0	33,0	1,24
2007	586,2	21,5	375,4	13,8	266,4	9,8	66,2	2,4	17,7	0,7	31,7	1,16
2008	617,0	20,7	390,8	13,1	280,6	9,4	65,7	2,2	18,4	0,6	31,8	1,10
2009	683,0	19,4	430,1	12,2	334,3	9,5	56,7	1,6	22,2	0,6	35,6	1,01
2010	706,7	20,4	451,6	13,1	369,1	10,7	97,8	2,8	21,4	0,6	43,7	1,26
2011	730,8	20,3	485,7	13,5	372,5	10,3	71,3	2,0	20,7	0,5	45,5	1,26
2012	773,3	21,9	471,8	13,3	346,7	9,8	63,6	1,8	17,8	0,5	41,6	1,18
2013	813,6	23,6	497,8	14,4	358,3	10,4	46,1	1,3	29,7	0,9	38,2	1,10
2014	850,5	24,3	511,7	14,6	409,5	11,7	64,5	1,8	24,4	0,7	36,2	1,03
2015	887,8	24,1	546,2	14,8	482,2	13,1	94,9	2,6	18,5	0,5	36,0	0,98

Джерело: складено автором за даними [13]

ватних організацій, визначає функції учасників, способи та засоби ефективної реалізації екологічної політики Японії [15].

3) «Ініціативи в інтересах сталого розвитку у ХХ ст.» (1997 р.) – план дій щодо співробітництва Японії у сфері досягнення сталого розвитку, що спрямований на глобальну безпеку людини, зокрема вирішення питань, пов'язаних з атмосферним забрудненням, з глобальним потеплінням, збереженням природного середовища, забезпеченням прісною водою, розвитком глобальних екологічних стратегій [16].

Аналіз виконання цілей розвитку тисячоліття.

Ціль 1. Ліквідація злиденності та голоду. Завдання щодо забезпечення повної та продуктивної зайнятості й гідної роботи для всіх не було виконано Японією, адже протягом 1991–2013 рр. частка зайнятих у загальній чисельності населення Японії зменшилась у 1,1 рази [8].

Ціль 2. Забезпечення загальної початкової освіти. Чистий коефіцієнт охоплення початковою освітою в Японії становив як у 1990 р., так і у 2015 р. 100%, що свідчить про можливість дітьми отримувати в повному обсязі початкову шкільну освіту [8].

Ціль 3. Заохочення рівності чоловіків і жінок та розширення прав і можливостей жінок. Збільшення протягом 1990–2015 рр. частки жінок серед депутатів національного парламенту Японії у 6,8 разів свідчить про значне розширення прав і можливостей жінок [8].

Ціль 4. Скорочення дитячої смертності. Зменшення в Японії коефіцієнта смертності дітей у віці до п'яти років у 2,2 рази свідчить про значний прогрес у досягненні цієї цілі. Водночас слід відзначити, що завдання залишається невиконаним, оскільки передбачає скорочення дитячої смертності на дві третини (фактичне скорочення в Японії становить 54%) [8]. Невиконання Японією завдання щодо скорочення дитячої смертності пов'язано з браком лікарів-педіатрів і лікарень, забезпечених відділеннями для дитячої інтенсивної терапії. Причиною нестачі педіатрів є низький рівень народжуваності. Однією з причин браку відділень реанімації для дітей у більшості госпіталів є недостатність фінансування.

Ціль 5. Поліпшення охорони материнства. Як вже зазначалося, завдання щодо поліпшення охорони материнства передбачало зниження на три чверті за період 1990–2015 рр. показника материнської смертності. Незважаючи на зменшення материнської смертності в Японії у 2,8 рази, завдання залишається невиконаним [8].

Ціль 6. Боротьба з ВІЛ/СНІДом, малярією та іншими захворюваннями. Дані щодо поширення вірусу імунодефіциту людини в Японії відсутні. Зниження протягом 1990–2013 рр. рівня поширення туберкульозу в 2,7 рази свідчить про значний прогрес у боротьбі Японії з цим захворюванням та виконання зазначеної цілі [8].

Ціль 7. Забезпечення екологічної стійкості. Результати виконання Японією завдань щодо забезпечення екологічної стійкості є неоднозначними. Так, протягом 1990–2010 рр. збільшилась частка земельних площ Японії, вкритих лісом, з 68,4% до 68,5%. Водночас збільшились протягом 1990–2012 рр. викиди двоокису вуглецю в 1,1 рази, що пов'язано із залежністю країни від викопного палива (природного газу та вугілля) через закриття атомних електростанцій після ядерної катастрофи 2011 р. на Фукусімі. Частка населення, що використовує покращені джерела питної води та санітарно-технічні засоби, з 1990 р. була незмінною та становила 100% [8].

Ціль 8. Формування глобального партнерства з метою розвитку. Аналізуючи показники надання Японією ОДР, слід відзначити зменшення протягом 1990–2014 рр.

сукупного обсягу допомоги у 1,6 рази. При цьому чистий обсяг ОДР найменш розвиненим країнам збільшився у 2,3 рази [8].

Отже, аналіз досягнення Японією ЦРТ протягом 1990–2015 рр. дає змогу зробити висновки про виконання цілей щодо забезпечення загальної початкової освіти, заохочення рівності чоловіків і жінок і розширення прав і можливостей жінок, боротьби з поширенням туберкульозу. Водночас невиконаними залишаються цілі, що стосуються ліквідації злиденності та голоду, скорочення дитячої смертності, поліпшення охорони материнства, забезпечення екологічної стійкості, формування глобального партнерства з метою розвитку.

Організаційна структура управління національним державним фінансуванням базових секторів сталого розвитку. Підготовка проекту бюджетних видатків для затвердження парламентом здійснюється Бюджетним бюро Міністерства фінансів Японії на основі заявок інших міністерств. Головним розпорядником коштів, що виділяються з державного бюджету на національне фінансування базових секторів сталого розвитку, є Міністерство фінансів Японії. Бюджетні кошти розподіляються між такими міністерствами Японії, як Міністерство охорони здоров'я, праці і добробуту; Міністерство освіти, культури, спорту, науки і технологій; Міністерство навколишнього середовища; Міністерство сільськогосподарства, лісових угідь та рибного промислу.

Обсяги національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку. Протягом 2009–2014 рр. національне державне фінансування базових секторів сталого розвитку Японії збільшилось з 32,8 до 212,3 трлн. єн (у 6,5 рази) (табл. 2).

Частка державних видатків, спрямованих у 2009–2014 рр. на фінансування базових секторів сталого розвитку Японії, становила в середньому 39% загальних видатків бюджету. Найбільша частка державних видатків спрямована до сектору соціального захисту (30%). Друге місце посідають видатки до сектору освіти (6%), третє місце – до охорони навколишнього середовища (2%). Найменшу частку становлять видатки до сільськогосподарського сектору, а саме 1%. У 2009–2014 рр. спостерігається тенденція до збільшення до соціального сектору (у 1,1 рази), зменшення частки державних видатків до охорони навколишнього середовища (у 1,3 рази), освіти (у 1,1 рази).

Європейський Союз.

Політики у сфері сталого розвитку. Політика в сфері сталого розвитку ЄС спрямована на досягнення постійного підвищення якості життя громадян і суспільного добробуту. Це передбачає досягнення економічного прогресу за збереження природного середовища та забезпечення соціальної справедливості. Економічні, екологічні і соціальні аспекти є частиною Стратегії сталого розвитку ЄС, прийнятої у 2001 р. та оновленої у 2006 р. Ключовими завданнями оновленої Стратегії сталого розвитку ЄС стали охорона навколишнього середовища, соціальна справедливість, економічне процвітання, виконання міжнародних зобов'язань, зокрема підвищення обсягу ОДР до 0,7% ВНД до 2015 р. з проміжною ціллю 0,56% у 2010 р. [18].

Велике значення має також нова стратегія економічного розвитку «Європа 2020: стратегія розумного, сталого та всеохоплюючого зростання» (2010 р.), яка запропонувала п'ять основних напрямів діяльності європейських держав: зайнятість; дослідження та інновації; зміна клімату та енергетика; освіта; боротьба з бідністю [19]. Стратегія «Європа 2020» встановила такі основні фактори зміцнення економіки: 1) розумне зростання (розвиток

Національне державне фінансування Японією базових секторів сталого розвитку

Рік	Соціальний захист		Освіта		Сільське господарство		Охорона навколишнього середовища	
	трлн. єн	%	трлн. єн	%	трлн. єн	%	трлн. єн	%
2009	24,8	28,0	5,3	6,0	0,6	0,6	2,1	2,4
2010	27,3	29,5	5,6	6,1	0,6	0,6	1,3	1,4
2011	28,7	31,1	5,5	6,0	0,4	0,5	1,2	1,3
2012	26,4	29,2	5,4	6,0	0,4	0,5	1,5	1,7
2013	29,1	31,4	5,4	5,8	0,6	0,6	1,9	2,1
2014	30,5	31,8	5,4	5,7	0,6	0,6	1,7	1,8

Джерело: складено автором за даними [17]

економіки, заснований на знаннях та інноваціях); 2) стале зростання (створення економіки, заснованої на доцільному використанні ресурсів, екології та конкуренції); 3) інклюзивне зростання (сприяння підвищенню рівня зайнятості населення, досягнення соціальної і територіальної згоди) [19].

Організаційна структура управління національним державним фінансуванням базових секторів сталого розвитку. Виконання державного бюджету в країнах-членах ЄС забезпечується Міністерствами фінансів, які розподіляють кошти між іншими міністерствами, що відповідають за реалізацію політики у базових секторах сталого розвитку.

Аналіз виконання цілей розвитку тисячоліття.

Ціль 1. Ліквідація злиденності та голоду. Як вже зазначалося, досягнення мети щодо ліквідації злиденності та голоду передбачає забезпечення повної та продуктивної зайнятості й гідної роботи для всіх. Протягом 1990–2013 рр. в країнах Євросоюзу спостерігаються різноспрямовані тенденції у забезпеченні повної зайнятості. Так, збільшення у 1,1–1,2 рази частки зайнятих у загальній чисельності населення відбулося у Австрії, Бельгії, Іспанії, Нідерландах, Німеччині, Франції, зменшення – у Великій Британії, Данії, Італії, Швеції [8].

Ціль 2. Забезпечення загальної початкової освіти. Аналізуючи виконання країнами ЄС завдання щодо забезпечення до 2015 р. можливості отримування усіма дітьми в повному обсязі початкової шкільної освіти, слід відзначити зменшення протягом 1990–2013 рр. чистого коефіцієнта охоплення початковою освітою в Іспанії (з 99,8 до 98,5), Італії (з 98,7 до 98,4), Німеччині та Франції (з 100 до 99,1) [8].

Ціль 3. Заохочення рівності чоловіків і жінок та розширення прав і можливостей жінок. Протягом 1990–2015 рр. в усіх країнах ЄС частка жінок серед депутатів національних парламентів збільшилась таким чином: у Бельгії у 4,6 рази, у Франції у 3,8 рази, у Великій Британії у 3,6 рази, в Іспанії у 2,8 рази, в Австрії у 2,6 рази, в Італії у 2,4 рази, в Нідерландах у 1,8 рази, у Данії у 1,2 рази, в Німеччині у 1,4 рази, у Швеції у 1,1 рази, що свідчить про розширення прав і можливостей жінок [8].

Ціль 4. Скорочення дитячої смертності. Аналізуючи виконання європейськими країнами завдання щодо скорочення на дві третини за період 1990–2015 рр. смертності серед дітей у віці до п'яти років, слід відзначити, що, незважаючи на зменшення коефіцієнта смертності у майже у всіх країнах більше ніж вдвічі, завдання виконано лише частково. Найбільшого прогресу у виконанні цієї цілі досягнуто Італією, Іспанією та Данією, скорочення дитячої смертності в яких становило 63%, 62% і 61% відповідно [8].

Ціль 5. Поліпшення охорони материнства. Протягом 1990–2015 рр. у європейських країнах відбулося значне скорочення показника материнської смертності. Так, у

Австрії, Італії, Швеції цей показник скоротився у 2 рази, Франції – у 1,9 рази, Данії та Німеччині – у 1,8 рази, Нідерландах – у 1,7 рази, Бельгії – у 1,3 рази, Іспанії – у 1,2 рази, Великій Британії – у 1,1 рази. Втім, слід зазначити, що завдання щодо скорочення показника материнської смертності на три чверті залишається невиконаним [8].

Ціль 6. Боротьба з ВІЛ/СНІДом, малярією та іншими захворюваннями. Погіршення протягом 1990–2013 рр. ситуації у сфері боротьби з ВІЛ/СНІДом зафіксовано в європейських країнах: збільшення поширення ВІЛ серед населення у віці 15–29 років у Великій Британії (у 5 разів), Данії (у 3,3 рази), Німеччині (у 1,9 рази), Італії (у 1,4 рази) [8].

У 1990–2013 рр. спостерігається значний прогрес у зменшенні рівня поширення туберкульозу в країнах-членах ЄС. Так, у Німеччині рівень цього захворювання зменшився у 3,5 рази; Франції, Бельгії, Іспанії, Австрії, Нідерландах – вдвічі; Італії – у 1,5 рази. Водночас зафіксовано збільшення рівня туберкульозу у Великій Британії (у 1,2 рази) [8]. Зростання числа випадків туберкульозу в Великій Британії переважно реєструється серед груп населення «високого ризику», представники яких не були народжені в Сполученому Королівстві, однак більшість з них не належить до «нових» мігрантів. Майже 85% випадків захворювання відзначається серед осіб, які проживали у Великій Британії протягом двох і більше років, а половина з них – п'ять і більше років.

Ціль 7. Забезпечення екологічної стійкості. Аналізуючи показники забезпечення екологічної стійкості європейських країн, слід відзначити збільшення протягом 1990–2010 рр. частки земельних площ, вкритих лісом (найбільше зростання спостерігається у Австрії – у 1,5 рази, Іспанії – у 1,3 рази); зменшення протягом 1990–2012 рр. викидів двоокису вуглецю на душу населення (найкращі результати спостерігаються у Данії та Швеції (у 1,4 рази), Бельгії, Великої Британії та Німеччині (у 1,3 рази)). Частка населення в країнах ЄС, що використовує покращені джерела питної води, не змінилася протягом 1990–2015 рр. і становила 100%. Не відбулося змін і щодо частки населення, що використовує покращені санітарно-технічні засоби, яка у багатьох європейських країн також становила 100%. Водночас слід відзначити, що цей показник є трохи нижчим у Німеччині, Франції, Швеції (99%), Нідерландах (98%) [8].

Ціль 8. Формування глобального партнерства з метою розвитку. Протягом 1990–2014 рр. сукупний чистий обсяг ОДР збільшили Велика Британія (у 1,6 рази), Австрія (у 1,4 рази), Швеція (у 1,2 рази). Відбулося зменшення цього показника в Італії (у 1,9 рази), Франції (у 1,7 рази), Іспанії, Нідерландах (у 1,4 рази), Данії (у 1,2 рази). Чистий обсяг ОДР, наданої найменш розвиненим країнам, протягом 1990–2013 рр. збільшили Велика Британія (у 2,7 рази) та Австрія (у 1,3 рази); зменшили

Італія (у 2,6 рази), Нідерланди (у 1,8 рази), Франція (у 1,6 рази), Данія (у 1,4 рази), Іспанія та Німеччина (у 1,3 рази) [8].

Аналіз виконання ЦРТ в країнах ЄС у 1990–2015 рр. дає змогу зробити такі висновки: країни досягли поставлених ООН цілей щодо заохочення рівності чоловіків і жінок та розширення прав і можливостей жінок, збільшивши показники частки жінок серед депутатів національних парламентів; забезпечення екологічної стійкості, збільшивши показники частки земельних площ, вкритих лісом і зменшивши викиди двоокису вуглецю. Водночас в країнах ЄС невиконаними залишаються цілі щодо ліквідації злиденності та голоду (в контексті забезпечення повної та продуктивної зайнятості й гідної роботи для всіх), забезпечення загальної початкової освіти, скорочення дитячої смертності, поліпшення охорони материнства, боротьби з ВІЛ/СНІДом і туберкульозом, формування глобального партнерства з метою розвитку.

Обсяги національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку. Аналізуючи національне державне фінансування базових секторів сталого розвитку в країнах-членах ЄС, слід відзначити такі тенденції: збільшення протягом 2006–2014 рр. частки видатків, спрямованих до сектору соціального захисту в 1,1 рази, охорони здоров'я у 1,03 рази, зменшення частки видатків на освіту з 11% до 10,2% (рис. 1). Згідно з даними статистичної служби ЄС найбільша частка державних видатків до сектору соціального захисту в 2014 р. була відзначена в таких країнах, як Словаччина (48%), Люксембург (44%), Фінляндія (44%), Франція (43%), Італія (42%), Австрія (41%) [20]. Майже вдвічі менша частка державних коштів була виділена до цього сектору Ісландією та Кіпром (22% і 25%).

На охорону здоров'я найбільша частка державного фінансування спрямована Нідерландами, Великою Британією, Норвегією (17%), Ісландією (17%), Литвою та Данією (16%), Австрією та Бельгією (15%). Найменша частка державних асигнувань виділена до сектору охорони здоров'я в Швейцарії (7%), Угорщині та Латвії (10%), Польщі (11%), Румунії та Люксембурзі (12%).

Найбільша частка державних видатків надійшла до сектору освіти в таких країнах, як Швейцарія (18%), Ісландія (17%), Латвія і Литва (16%); найменша – в Італії (8%), Румунії (9%), Австрії, Франції та Болгарії (по 10%).

На охорону навколишнього середовища найбільша частка державних коштів була спрямована Мальтою (4%), Нідерландами, Люксембургом, Чехією (3%); найменша – Фінляндією (0,4%), Кіпром (0,5%), Швецією (0,6%).

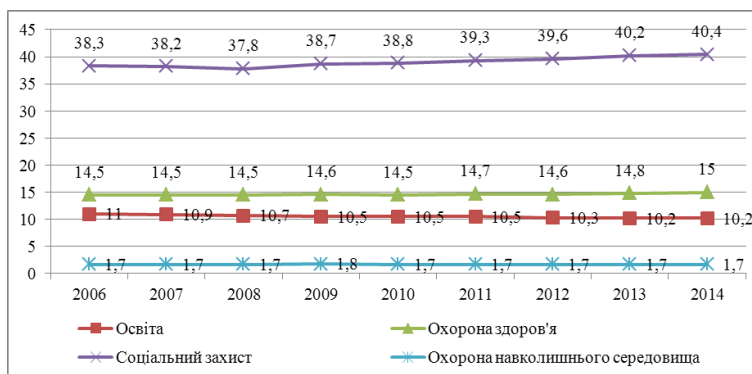

Рис. 1. Загальне національне державне фінансування в країнах ЄС, % загальних державних видатків

Джерело: складено автором на основі [20]

Висновки. Таким чином, за результатами проведеного аналізу політик у сфері досягнення ЦРТ США, Японії та країн-членів ЄС встановлено такі тенденції та особливості:

1) наявність в усіх країнах розроблених політик у сфері сталого розвитку, спрямованих на вирішення питань, пов'язаних з підвищенням якості життя громадян і суспільного добробуту, забезпечення екологічної стійкості;

2) досягнення значного прогресу у виконанні ЦРТ у розширенні прав і можливостей жінок; скороченні дитячої смертності; забезпеченні екологічної стійкості (збільшення усіма країнами частки земельних площ, вкритих лісом; зменшення викидів двоокису вуглецю на душу населення (крім Японії));

3) відсутність прогресу в досягненні цілей та завдань щодо забезпечення повної та продуктивної зайнятості та гідної роботи для всіх у США та Японії, деяких країнах ЄС, а саме у Великій Британії, Данії, Італії, Швеції; забезпечення загальної початкової освіти в США; поліпшення охорони материнства в США; боротьби з ВІЛ/СНІДом і туберкульозом в країнах-членах ЄС;

4) часткове виконання цілей щодо формування глобального партнерства з метою розвитку (збільшення чистого обсягу ОДР найменш розвинених країн; зменшення сукупного чистого обсягу ОДР);

5) різноспрямованість тенденцій у національному державному фінансуванні базових секторів сталого розвитку США, Японії та ЄС, а саме збільшення усіма країнами державних видатків до сектору соціального захисту, охорони здоров'я; зменшення США – до сектору сільського господарства, США та Японією – до сектору охорони навколишнього середовища; Японією та ЄС – до сектору освіти.

Список використаних джерел:

1. Декларация тысячелетия ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml.
2. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.un.org.
3. The Millennium Development Goals: experiences, achievements and what's next / [M. Lomazzi, B. Borisch, U. Laaser] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3926985>.
4. Schmidt-Traub Guido, Sachs Jeffrey D. Financing Sustainable Development: Implementing the SDGs through Effective Investment Strategies and Partnerships [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unsdsn.org>.
5. Белорус О.Г. Глобальное устойчивое развитие : [монография] / О.Г. Белорус, Ю.М. Мацейко. – К. : КНЕУ, 2006. – 488 с.
6. The President's Council on Sustainable Development [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archive.is/EkRI#selection-153.0-271.235>.
7. Sustainable Development Indicators Overview of relevant FP-funded research and identification of further needs [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ieep.eu/assets/443/sdi_review.pdf.
8. Показатели достижения ЦРТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mdgs.un.org/unsd/mdg/Home.aspx>.
9. The U.S. Social Security Administration [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ssa.gov>.

10. U.S. Department of Health & Human Services [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hhs.gov/about/index.html>.
11. The Official U.S. Government Site for Medicare [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.medicare.gov/Glossary/m.html>.
12. HHS Strategic Plan [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hhs.gov/about/strategic-plan/index.html>.
13. Budget by Program Area [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.whitehouse.gov/omb>.
14. The National Action Plan for Agenda 21 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.env.go.jp/en/earth/iec/agenda>.
15. Environmental Protection Policy in Japan – Introduction [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.env.go.jp/en/policy/plan/intro.html>.
16. Initiatives for Sustainable Development Toward the 21st Century [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mofa.go.jp>.
17. Japanese Public Finance Fact Sheet [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mof.go.jp/english/budget/budget/index.html>.
18. Renewed EU Sustainable Development Strategy 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://register.consilium.europa.eu/doc>.
19. EUROPE 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/eu2020>.
20. Eurostat [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics>.

Анотація. В статтю проведено аналіз політик в області устійчивого розвитку, виконання цілей розвитку тисячелеття, організаційної структури управління національним державним фінансуванням базових секторів устійчивого розвитку, об'ємів національного державного фінансування базових секторів устійчивого розвитку США, Японії і країн ЄС. Визначено пріоритетні базові сектори устійчивого розвитку в державному національному фінансуванні США, Японії і ЄС. Виявлено різнонаправленість тенденцій в національному державному фінансуванні базових секторів устійчивого розвитку США, Японії і ЄС.

Ключевые слова: устійчиве розвиток, цілі розвитку тисячелеття, національне державне фінансування, базові сектори устійчивого розвитку

Summary. In the article the policies in the field of sustainable development, implementation of the Millennium Development Goals, the organizational structure of the national public financing of basic sectors of sustainable development, the volume of national public funding of basic sectors of sustainable development of the USA, Japan and the EU have been analyzed. The priority basic sectors of sustainable development in national public funding of the USA, Japan and the EU have been determined. Multidirectionality of trends in national public funding of basic sectors of sustainable development of the USA, Japan and the EU has been revealed.

Key words: sustainable development, the Millennium Development Goals, national public funding, basic sectors of sustainable development.